

רב ארי קילסון : מראי מקומות- כתובות ק"ד

THIS WEEK'S DAF IS DEDICATED IN MEMORY OF:

CHAYA RIVKA BAS DOVID

(א) **כל מאן דאמר נח נפשי דרבי ידקר בחרב- פי' השטמ"ק.** "דאלו הוו ידעי בבירור דמית, לא הוו בעו רחמי עלי' דלחיי, דאתחית המתים לא הוה בעו למבעי רחמי. ואהכי אמר דאפי' הוא מיתה ואינהו לא ידעו, דלהוו בעו רחמי עלי' בחזקת שהוא חי, כי היכי דלחיי בתפלתם". והיעב"ץ פי' "שמא מתוך שגזרו כך לא הי' יכול למות, מאחר שאין אדם רשאי להודיע דבר מיתתו, א"כ כשימות ואין רואה ומודיע להתעסק בצרכי קבורתו, יהא מוטל בבזיון, לפיכך בתוך כך לא הי' יכול להפטור מן העולם, ולא קרב אליו אדם לראותו עד שנתנו רשות לבר קפרא".

(ב) **עליונין מבקשין את רבי, והתחתונין מבקשין את רבי, וכו'- ע' מהרש"א בביאור כל הענין.**

(ג) **יהי רצון שיכופו עליונים את התחתונים- ציין הגלה"ש** הא דכ' הר"ן **בנדרים** (מ.) אהא דאי' התם דכל שאינו מבקש עליו רחמים לא שיחי' ולא שימות. וביאר הר"ן ע"פ הגמ' כאן, דפעמים יש מקום דיש להתפלל עליו שימות, ומי שאינו מבקש את החולה, לא רק דאינו מבקש עליו רחמים שיחי', אלא אפי' היכא שיש מקום להתפלל עליו שימות אינו מתפלל. **וע"ע באגרות משה** (חור"מ ב', סי' ע"ג, אות א'), שהביא מה שהביא הר"ן מהא דאמת' דרבי לדינא, וביאר דכיון דראתה דתפלות של הרבנן לא היו נתקבלים אף להקל מיסורין שהיו לו לרבי, אלא שיחי' כמו שהוא ביסוריו, לכן התפללה עליו שלא יחי' כ"כ ביסורין אלו. ולכן, כ' האג"מ דמי שהרופאים מכירין עליו שא"ל לו להתרפאות ולחיות, וגם א"א שיחי' בלא יסורין, אבל אפשר ליתן לו סמי רפואה להאריך ימיו כמו שהוא נמצא עתה ביסורין, "אין ליתן לו מיני רפואות, אלא יניחום כמו שהם, כי ליתן להם סמי רפואה שימות עי"ז... בחשיבות שופך דמים, אלא שיחי' בשב ואל תעשה, וכו'".

(ד) **בשעת פטירתו של רבי... רבש"ע גלוי וידוע לפניך שיגעתי בעשר אצבעותי בתורה, ולא נהניתי אפי' באצבע קטנה- הק' תוס' בע"ז** (יא. ד"ה צנון), הא אי' בגמ' שם דלא פסקה משלחן של רבי צנון וחזרת, לא בימות החמה ולא בימות הגשמים, ומשמע דנהנה רבי מעוה"ז. ותי' דבאמת רבי בעצמו לא נהנה, אבל הי' לו הרבה בני ביתו, והם נהנו מכל זה. וע' **בשטמ"ק** כאן, שכ' דלפי מש"כ רש"י **במהדו"ק** וגם במהדו"ב דלא הי' כוונת רבי לומר שלא נהנה כלום מעוה"ז, אלא דכלפי מה שיגע בתורה לא נהנה אפי' באצבע קטנה, מיושב קו' תוס' שם, דאף אם נהנה הרבה מעוה"ז, אבל בהתייחסות למה שיגע בתורה, כאפס נחשב מה שנהנה מעוה"ז. אולם תוס' כאן לא פי' כרש"י, אלא פי' שרבי הי' משתבח בכ' דברים, א', מה שיגע התורה, וב', שלא נהנה כלום מעוה"ז, ולשיטתו שפיר ק' קו' תוס' בע"ז. **וע"ע במכתב מאליהו** (ח"א, עמ' 6) שכ' לבאר דכיון דלא נשתמש רבי עם כל מה שהי' לו אלא לשם שמים, וכל מה שנטל מעוה"ז הי' לצורך תכלית קדושה, ממילא שפר קאמר שלא נהנה מן עוה"ז, דהיינו הנאה של חולין.

(ה) **שיש בכ"ה שנים שתעשה טובה כנגד כתובתה- תמה ר' קרשקש,** וקשיא לי, א"כ אפי' בחיי הבעל נמי, שהרי אי אפשר שלא תעשה טובה בכ"ה שנה עד כדי כתובתה, ואיכא למימר, דכיון דבעלה קיים, בעלה משמרה, ואינה יכולה לעשות טובה כנגד כתובתה".

(ו) **שתעשה טובה כנגד כתובתה- ע' בשטמ"ק** בשם **תלמידי ר' יונה** דכיון שיש בכ"ה שנים כדי שתעשה טובה וכו', מסתמא מחלה תביעתה. דהיינו, דמבואר מדבריו דאין הפשט דאין לה כתובה משם דאבדה כתובתה ממש, דהיינו דנטלה ממונם שלא ברשות וממילא פטורים, אלא דכיון דמסתמא נטלה כ"כ, א"כ מסתמא מחלה על כתובתה [אולם משמע דמיעקר הדין יהיו חייבים, ואולי משום שאין להם ראי' ברורה דנטלה הממון, וצ"ע]. ובזה מפרש השטמ"ק הא דאי' בגמ' "לר"מ מהו שתשלש", והניח הגמ' בתיקו. ולכאור' תמוה, מהו הסברא לומר שלא תשלש, הרי אם אמרי' דלאחר כ"ה שנים השתמשו בכל הכסף, א"כ לכאור' פשוט דבשליש הזמן (למשל) משתמשת בשליש הכסף. וכ' דלפי תר"י א"ש, דעד כ"ה שנים אין לנו אומדנא כלל דמחלה, ורק לאחר כ"ה שנים יש לנו אומדנא כזה, לאחר שמתמא השתמשה בכל כתובתה. אולם כ' דמרש"י ותוס' רי"ד משמע שאין הטעם משום מחילתה, וכ' לפרש ע"פ דברייהם "ונראה לפרש דהא ודאי מסתמא מה שנותנת לשכנותיה ולעניים לא ניתן לתשלומין, דניחה להו ליתומים בהכי, ומיהו מ"מ אמרו חכמים דמה שמתקבץ בתוך כ"ה שנים ניתן לתשלומים, ולא יפרעו כתובה כנגדם, אבל דמי השליש או המחצה אפשר דלא ניתן לתשלומים, ואפשר דניתן לתשלומין, ולהכי בעי מהו שתשלש".

(ז) **כל זמן שהיא בבית אביה גובה כתובתה עד כ"ה שנים- פרש"י,** וכשהוזכרו כ"ה לענין המחילה הוזכרו, דהואיל ושתקה ולא תבעה כל השנים הללו, מחלתה. וע' בקצות (י"ב, א') שהביא מהמסגרת השלחן בשם **המהרש"ל** דמחילה בלב הוי מחילה, ואם אדם מחל בלב, ואח"כ רוצה לחזור מאותה מחילה, אינו יכול לעשות כן. וכ' דכן הוכיח הסמ"ג ממתני', דאל"כ איך אמרי' דמחלה כתובתה מדלא תבעה לכ"ה שנים, הלא לא אמרה כלום, אע"כ דמחילה בלב הוי מחילה [ולכאור' כן הי' יכול להוכיח מהמג' לעיל (צו). לענין מונות, דאמרי' דלאחר כ' וגי' שנים מחלה החיוב

לימוד מסכת כתובות מוקדש : לע"נ ר' חיים יהודה ב"ר אליעזר ז"ל
IN MEMORY OF MR. HERBY STAVSKY

מזונות, ואולי הי' רוצה להוכיח דאף שיש לה שטר, מ"מ מחילה מהני (עכ"פ לחד מ"ד), וצ"ע]. ותמה הקצות, למה יועיל מחילה בלב, הא דברים שבלב אינם דברים, ולא מהני אלא לענין קדשי מזבח. וכ' דאולי מדין סילוק, אולם זה לא מהני אלא בדבר שעדיין אינו ברשותו, וכדאי' בריש הכותב (פג). ולבאר מתני', כ' הקצות בשם המהרי"ט (חו"מ מ"ה) דכל היכא דמה שבלבו הוא ג"כ בלב כל אדם, אז יוצא מגדר דברים שבלב, והוי כאילו אמר דברים אלו. ורק היכא דאינן הדברים ידועים לכל העולם, בזה שייך החסרון של דברים שבלב אינם דברים. ולכן, כ' הקצות דכיון שהוא ידוע לכל אדם לאחר כ"ה שנים שמחלה כתובתה, א"כ אמרי' דודאי מחלה, ומחילתה מהני, שהרי יצא מגדר דברים שבלב. אבל מי שמוחל בלבו, ואין ברור לכל שמחל, אז ודאי הו"ל דברים שבלב, ולא מהני.

(ח) **אתאי קודם שקיעת החמה, גובה כתובתה - דקדק הפנים מאירות** (הובא בפתחי תשובה, אה"ע ק"א, א') מלשון הגמ' דמיד לאחר שקיעת החמה הפסידה כתובתה, ואפי' קודם לצאת הכוכבים. וביאר דכיון דבין השמשות ספק הוא, ממילא מספק אינה יכולה להוציא מחזקת יורשי הבעל [ולא אמרי' לא מחית איניש נפסיד לספיא, וצ"ע בזה].

(ט) **כל מדות חכמים כן היא, במ' סאה טובל, וכו' - תמה הקובץ שעורים** (קונט' דברי סופרים ו', א'), מהו הדמיון, דלענין מ' סאה במקוה, דהלמ"מ הוא, ודאי השיעור מצומצם בכל שהוא, שכך נאמרה ההלמ"מ. אבל לענין כ"ה שנים, דהא מטעם אומדן דעת של בני"א, א"כ שפיר הק' אביי בההיא פורתא אחילתי'. וביאר ע"פ מש"כ הרע"ב בריש אבות, דכל המדות והמוסרים של פרקי אבות לא ברו חכמים מלבם, אלא אף נאמרו בסיני. ולכן, כ' הקו"ש די"ל דה"ה בכל האומדנות שנאמרו בש"ס, אין הביאור הוא שחכמים ברו אותם אומדנות מלבם, אלא ג"כ נאמרו אלו בסיני. והיינו, דכמו דחוק הטבע הוא דטריפה אינה חי' טפי מי"ב חודש, ואין שייך להק' דקודם שקיעה חי' ולאחר שקיעה מתה, דהא כך הוא חוק מחקי הטבע, א"כ ה"ה לענין הכ"ה שנה, חוק הוא מחקי הטבע דלאחר כ"ה שנים ודאי מוחלת, דעד כ"ה שנים יכולה לשתוך על תביעתה בלי מחילה, אבל לאחר כ"ה שנים ודאי מוחלת. אולם דייק דמרש"י כאן לא משמע כן, דכ' "העמידה יתד ולא תמוט", וכ' דלכאור' זה משמע טפי שהוא בגדר לא פלוג. והביא מש"כ הרשב"א בב"ב (כ"ט), "דכל מדת חכמים כן היא, שמתקנים על דרך הרוב ועל דרך הכלל, לא על דרך הפרט. במ' סאה טובל, מים שכל גופו של אדם עולה בהן, במ' סאה פחות קורטוב אינו טובל, ואפי' קטן, שכל גופו עולה בכ' סאה". ודייק הקו"ש דמשמע דהוי בגדר לא פלוג דרבנן, ולפי"ז יצא דמדאורייתא יהי' יכול לטבול בפחות ממ' סאה, וסיים "וצ"ע מאד".

(י) **הכא נמי כשחייב מודה - יש לע', מה הק' הגמ', הרי כבר תירצנו כשחייב מודה, ומה הק' עוד.** וע' בתוס' בשבת (מג. ד"ה כופה) דבכל הנהו דהתם ידע המקשה דמצי לשנויי בצריך למקומו, אלא שרוצה לידע אם יש לתרץ בענין אחר, ולכאור' יש לומר כן גם כאן.

(יא) **אמר לה לית לך מזוני - כ' השטמ"ק דקסבר דמאן דלית לה כתובה לית לה מזוני.** וע' לעיל (נג), דאי' התם דמוחלת כתובתה לבעלה אין לה מזונות, ואף דר' חסדא תמה על זה, כ' הר"ן (יט: בדפיו) דכיון דלא פליג בהדיא, קיי"ל דאין לה מזונות, וכן פסק הרמב"ם. אלא שהביא שיש ראשונים שפסקו דבאמת מוחלת כתובתה יש לה מזונות. והק' הר"ן עליהם בסוגיין, דמבואר שאין לה מזונות. ותי' בשם הרא"ה דסוגיין באנשי יהודה, דס"ל דאם רצו היורשים ליתן לה כתובתה ולפטור אותה, רשאי. ולדידהו, ודאי הדין הוא דאם מוחלת כתובתה אין לה מזונות, דאל"כ, מה הועילו חכמים בתקנת היתומים דיכולים ליתן לה כתובתה ולפטור אותה, הרי היא יכולה למחול כתובתה ויהיו חייבים במזונותיה, אע"כ דלאנשי יהודה אם מוחלת כתובתה אין לה מזונות, אבל לבני גליל אין ראי'.

(יב) **הכא נמי משום כיסופא הוא דלא תבעה - ע' ברא"ש (ז) שהביא מר' חננאל דמה דקיי"ל דבבית אביה אינה גובה כתובתה לאחר כ"ה שנים, זהו דוקא היכא דאינה ניזונת, אבל היכא דניזונת, גובה כתובתה לעולם, משום עובדא דחמתי' דר' חייא אריכא. אולם דחה הרא"ש שאין ראי' מכאן, דהא י"ל דהכיסופא אינו משום המזונות גרידא, אלא מתוך כך שהביא המזונות לה על כתפי', אבל אם הי' נותן לה דמי מזונות בלבד, אז שפיר היתה יכולה לתבוע כתובתה, והיינו אומרים דאם לא עשה כן, דמחלה כתובתה. וע"ע בקרבן נתנאל (ש') דדייק מדברי רש"י כהרא"ש, דדוקא משום דממטי בכתפי' הי' כיסופא, ולא משום מזונות גרידא.**

(יג) **ולא היא, זמנין דאזלה ומשבחה להו וכו' - פי' השטמ"ק בשם ר' יהונתן, "כלומר, [היא נוטלת] מנכסי יבם, ואזלא ומשבחא להו, דכסבורה היא דדידה נינהו, והנהו דבעל מכספי ומכחשי, דאיהי לא משבחה להו, ואיהו נמי לא משבח להו, דלסוף שקיל לדידי' דאשבחא איהי, ויהיב לה דידה, דהיינו קרקע של מיתנא דמקלקל, ואתי לאפוקי לעז על בי דינא דאפסדו לה שלא דקדקו בדבר".**